

Taka karanja niso izviralna iz njene skrbi za nas; bila so le primeren okrask za njen naslov gospodinje; predmet, s katerim je začejala pogovor, zakaj vedela je, da ji bodo ugovarjali in da ona lahko zavzame nasprotno stališče.

«Če bi bili vsi doma, bi bile ceste prazne, gospa!» Stane se je zasmel svojim besedam. Zasmelji smo se tudi mi. Gospa je bila v zadregi; zardela je in pomolčala s stisnjenima ustnicama.

«Gospod France nikoli ne pohajkuje; vedno je v knjigah.»

Mislila je mene. Bil sem v zadregi. Stane pa je dejal: «Ne zna več, kot znajo drugi.»

«Pa je pesnik!» je dejala gospa Fani. V njenem glasu je bila ta beseda poudarjena na poseben način. Nato se je obrnila k meni, njen glas je izražal zanimanje: «Kdaj nam preberete kako pesem? Tudi naše gospodične se zanimajo za vas.»

Sklonil sem glavo globoko na mizo in najraje bi me tisti hip ne bilo v sobi.

«Saj nisem pesnik,» sem dejal pol tiho in globoka sramežljivost je bila v tisti besedi.

Vendar ni bilo mogoče zatajiti greha. Ne vem, ali zaradi mojih dolgih las ali zaradi črne ovratnice, se je bil raznesel glas, da pišem verze. Niti ene pesmi še nisem imel tiskane, vendar ta glas ni potihnil; mojo ubogo, nezasluženo slavo so šepetali od ust do ust; v šoli so se ji pošmehovali iz klopi v klop. Pogostokrat sem občutil ta naziv kot grdo psovko in še danes mi ni prijetno, če me kdo imenuje tako.

(Dalje prih.)

Dr. Niko Zupanič / Izvor Srbov

Predavanje na kongresu »Internacionalnega antropološkega instituta« v Pragi dne 14. septembra 1924.

Sedanji zastopniki slovanske zgodovine in paleontologije so mnenja, da so nosilci srbskega imena tvorili del množice Slovanov, ki je šel iz svoje prvotne domovine proti jugu, v Dacijo in Panonijo, in ki je skušal v V. in VI. stoletju prodreti na Balkanski polotok. Pozneje so predniki Južnih Slovanov prebili obrambno črto Bizantincev ob Donavi in Savi. Naselili so se slednjič v prvih dveh desetletjih VII. stoletja med Črnim in Jadranskim morjem. Med to maso Jugoslovanov je moralo biti tudi pleme Srbov, ki je — po mnenju Jagića in njegove šole — zasedlo povirje Tare in Pive. Od tu so podvrgli in organizirali ostala plemena Jugoslovanov v ilirskih deželah. Tem potom notranje evolucije je morala nastati srbska država in njen narod

in tako bi se srbsko ime razširilo na vsa plemena, ki so stanovala v bližini in ki so bila potegnjena v skupnost politične enote.

Za to domnevo pa ni zgodovinskih dokazov in šele v IX. stoletju se srbsko ime prvič omenja na balkanskem polotoku. Vsa ostala pričevanja za dohod Srbov na jug ne potrjujejo te hipoteze, ki jo brani V. Jagić in njegova šola. Na drugi strani pa se omenjajo Srbi v VI. in VII. stoletju med Labo in Saalo.

Edini vir za prihod Srbov in Hrvatov je bizantinski car Konstantin VII. Porfirogenet, ki piše, da so Srbi za časa Herakleja (610 do 641) prišli iz Bele Srbije, pod katerim imenom moramo razumeti zemljo Polabskih Srbov, to se pravi današnje Saksonsko. Za časa prihoda Srbov na jug, skoraj gotovo okoli leta 626., so bili balkanski Slovani pod vlado Avarov. Te pa so premagali Srbi, ki so začeli sami vladati osvobodjenci, to se pravi, ustanovili so državo, kateri so dali narodno idejo in srbsko ime. Zgodovina nas uči, da so nastali narodi potom podjarmljenja ljudskih množic s strani tujcev, ki v splošnem sicer niso številni, a vojaško dobro organizirani in ustanavljajo države. Zmagalci pogosto narodno potonejo v podjarmljenem ljudstvu in tako čez nekaj časa samo ime države in naroda še spominja nanje. Na ta način so Polabski Srbi organizirali na Balkanskem polotoku srbsko državo in ustanovili idejo srbskega naroda, nato pa so skoraj popolnoma izginili v etnološkem oziru.

Toda Srbi niso bili avtohtoni niti ob Labi niti ob Saali, temveč so došli tjakaj z vzhoda. Zgodovina omenja Srbe prvič v I. stoletju po Kr. na vzhodu Azovskega morja v Azijski Sarmaciji, dandanašnji Ciskavkaziji. Plinij omenja Srbe v svoji »Historia Naturalis« (VI, 19) med narodi in plemeni med Kimerijskim Bosporom in izlivom reke Don. Kot sosede Srbov omenja Scize, katerih ime je istovetno z oblikami Zigi, Zinchi, Chisoe, Cissi. Ptolomej omenja (V, 8, 13) v II. stoletju po Kr. Srbe v Ciskavkaziji, med reko Ra in Keravnijskim pogorjem.

Če vzamemo v ozir vse vire in okolnosti, ki nam jih nudi antično slovstvo in orientalska filologija ter etnologija za razjasnjenje Srbov Plinija in Ptolomeja, pridemo do zaključka, da so morali Srbi prebivati na srednjem kolenu Kubana in Čehi (Cissi, Zinchi, Zekhi, Scizi) na gornjem kolenu.¹ Od tu so se

¹ Možno je, da je v II. stoletju po Kr. del Čehov prišel v Dacijo, v južne Karpate, kajti kavkaški Cissi se lahko skrivajo v *Κειάγισσοι*. Če je po alarodskem zakonu o izpadu samoglasnikov (K. Oštir, Illyr. Thrak. 90, § 8. a) *Κειάγισσοι* (Ptolomej III., 8, 3) v zvezi s Cissi (Kissi), se spravi lahko z njimi v zvezo tudi ime Čehov (Чехъ, Чахъ iz Kiäg[i]ss-).

morali izseliti pod pritiskom prvih napadov Hunov na Srednjo Azijo in Iztočno Evropo v I. in II. stoletju po Kr. v Transkavkazijo in v primorje Pont Evksina in pozneje v Evropsko Sarmatijo in celo še dalje proti zapadu. Svebi in Saksonci, ki v tem času niso bili Germani, so šli po isti poti.

Kavkaški Srbi so podjarmili en del Slovanov morda že v njih prvotni domovini v Transkarpatiji ali pa pozneje v deželi med Labo in Saalo. Dali so jim svoje ime in vladali so jih kot stan privilegirancev, kot vojniki in plemenitaši. S Srbi in Hrvati so se skupno izselili proti zapadu tudi Kissi (Zihi), predniki Čehov. Vsi ti trije narodi so bili sosedi med Azovskim morjem in zapadnim grebenom Kavkaza (Corax) in ostali so tudi sosedi na Labi, v Srednji Evropi. Od tu (Bela Hrvatska, Bela Srbija) pa so se Hrvati in en del Srbov izselili na Balkanski polotok, medtem ko so Čehi ostali doma in stvorili pozneje slovanski narod Čehov ob izlivu Labe.

Kakšen jezik so govorili Srbi Plinija in Ptolomeja? Vsekakor ne slovanskega, kajti v onem času se je prvotna domovina Slovanov raztezala na jugovzhodu samo do Dnjepra in njena meja je bila oddaljena 500 km od izliva Dona in kubanske črte okoli 800 km. Vse izgleda, da so stari Srbi, Hrvati in Čehi po svojem izvoru avtohtonci alarodske skupine, kot Pelazgi in Etruščani.

Ime Srbov se dá razlagati iz lezginskega (avarskega) korena *sur* (*s a r, s e r, s i r, s o r,*) «človek» in kavkaškega množinskega sufiksa *bi*, torej: *sur-bi* (Surbi) «ljudje, rod, ljudstvo», kot so splošno značenja imena narodov. Isto je s pomenom imena Čeh.

Alojz Turk / Devet Levstikovih pisem Dragotinu Rudežu¹

1.

Dragi prijatelj!

V Ljubljani 2. maja 863

Zelo nas veseli, da je v Kočevji izvoljen g. Svetec; toda «Laisbacher Ztg.» denes njegove volitve ni razglasila; tudi nekteri birokratje pri nas nekaj pomrdavajo, da bi Svetca utegnili pehniti

¹ Pisma, ki jih je svojemu prijatelju graščaku Dragotinu Rudežu (* 2. VII. 1833., † 21. I. 1885. — glej «Ljubljanski Zvon» 1885, 121 do 123) pisal France Levstik v «letih bede», se hranijo na gradu Gracerjevem Turnu na Tolstem vrhu pri St. Jerneju na Dolenjskem. Iskrena hvala g. Josipu Rudežu in njegovi gospé Mariji za prijaznost, s katero sta mi jih 14. VIII. 1924. prepustila v objavo! A. T.